

Spel-Arvid nästan Pål-Olles jämlike att spela andrastämman

Kärt barn har många namn. Vår kommuns färgstarke och välkände riksspelman 'Arvid Karlsson t. ex. Vm har inte hört talas om Spel-Arvid eller Flol-Arvid? Och han fortsätter även som nyvorden pensionär att bli uppmärksammas. Var skulle det ske om inte på spelmansstämmor och i andra musikaliska sammanhang. För en tid sedan på en sådan stämma i Sala upptäcktes han av en välkänd musikkritiker och fick mycket beröm. Kritiken placerade honom närmast Pål-Olle från Rättvik, den främste i vårt land vad det gäller att fritt och direkt vid framförande spela och komponera en andrastämma. Spel-Arvid är alltså rikstvåa! Konsten består i att andrastämman skall vara en självständig melodi och när stycket går i repris skall den skicklige spelmannen servera en helt ny andrastämma. Den sällsynta konsten behärskar alltså Spel-Arvid.

Spel-Arvid är ganska nyvorden pensionär. När den dagen kom flyttade han till "Världens ände". Det kunde han ju göra och ändå förbli Nyköpingsbo, vilket han varit sedan 1952. Yngste sonen Gunnar med familj fanns tidigare på plats, en av orsakerna till flyttningen. En annan, också mycket väsentlig i Spel-Arvids fall, det finns ett spelmanslag i Trosa med omnejd. Det bör därför inte vara svårt att aklimatisera sig, något som redan tycks vara avklarat. Att en riksspelman togs emot med öppna famnen av Trosa spelmanslag säger sig självt.

HÄRSTAMMAR FRÅN GAMMAL SPELMANSSLÄKT

Att Spel-Arvid härstammar från en gammal spelmansläkt är självklart. När han var tolv år fick han sin första fiol. Han önskade sig ett dragspel, men hans far köpte honom en fiol. Efter ett par års filande på egen hand började han ta lektioner och lära sig noter. Det blev att åka till Nyköping och spela för fru Palmgren, som var väldigt duktig lärare nummer två blev konsertmastaren i Filharmoniska sällskapet, "Tjappe" Sandahl. Helst hade han velat ägna sig helt åt musiken, men den möjligheten stod inte till buds då. Han var tvungen att skaffa sig ett förvärsarbete och det blev snickarens hos Bröderna Anderssons Snickerier hemma i Tystberga.

Han hade fina bygdemusiker på hemmaplan, Axel Fredrik Bergström i Tystberga, "Tystbergavisan", och Anders Andersson i Läst- ringe. "Läst- ringe gånglåt".

— Jag var inte gammal när jag började att spela tillsammans med Bergström, säger han. Han stod ofta med sin fiol och väntade på mig. O, vilken fin spelman han var. Jag blir riktigt varm om hjärtat när jag tänker på honom. Han blev gammal, en bra bit över 80, om jag inte minns mig, men spela fiol det kunde han även på sin ålders höst.

Den vackra Tystbergavisan är känd land och rike över. Sörmlandspelmannens grand old man Gustaf Wetter i Katrineholm har under sina forskningar kommit fram till att denna visa upptecknats i hela 48 varianter över hela Sveri-

Spel-Arvid trakterar även den svårspelade nyckelharpan med den äran. Hans fina instrument har byggts av Sjösa-Kalle, som var bosatt i Södertälje och därför försåg nyckelharpan med bl a en södertäljekringla.

ge. Det märkliga är att spelmännen i Bjärka-Säby i Östergötland vill göra gällande att den är från deras hembygd. De kallar den för "Visa från Vreta kloster". Men Spel-Arvid, om någon, han som spelat den tillsammans med själva kompositören, borde vara mannen att fastställa den ursprungliga tonsättningen.

Tystbergavisan har försetts med text av flera personer. Spel-Arvid kommer ihåg Bergströms egna ord till visan, "Lycklig den ungdom, som slipper att tjäna utan kan få vara hemma hos sin far och sin mor". Det finns också en text av Lisa Engman i Flen och en av Trosa Ottosson, maka till Stensunds folkhögskolas förste rektor Jan. Hon kallade den för "Sörmlandsvisan" och den sjunger man ännu i dag ofta på Stensund.

TILLSAMMANS MED JON-ERIK ÖST

I unga år förde Spel-Arvid ett kringfläckande liv på dansbanorna i

Frågan är dock om inte Spel-Arvid borde placeras före Pål-Olle. Lokalpatrioterna i Dalom får ursäkta. Det är nämligen inte nog med att han visar prov på utomordentlig musikalitet och kompositionsförmåga vid sina framträdanden, han visar också prov på ett rent tekniskt kunnande, vars like förmodligen inte står att finna i de djupa bygdespelmänsleden. För några år sedan råkade han ut för en olycka som maskinsnickare. Han miste ett halvt finger på vänstra handen — rena katastrofen för en fiolspelare! Han skaffade sig då en nyckelharpa samt byggde om en fiol för "högerspel". Nyckelharpan lärde han sig traktera men att vända väderstreck på fiolen gick inte bra. Då satt han i gång igen på det gamla invanda sättet — ett halvt finger kort — övergick till att spela andrastämman, vilket han nu lyckas med i det närmaste till fulländning. Gör om det den som kan!

dr Schnell och skogvaktare Engström vid Svärtagård tog initiativ till detsamma. Folkdanslaget har han ackompanjerat i 20 år och många turnéer har det blivit, också till utlandet, Tyskland, Österrike, Danmark och Norge.

— Särskilt besöken utomlands har varit mycket intressanta och inspirerande, framhåller han, helt olika vanliga turistresor. I Tyskland t. ex. existerar ju inte folkmusik i egentlig mening. Och i Österrike anses det vara för fint att spela fiol till folkdans. Där använder man sig av dragspel.

TRAKTERAR NYCKELHARPA PÅ ÄLDRE DAR

Nyckelharpan, det instrument som förmodligen vallonerna förde med sig till vårt land, har kommit riktigt på modet. Det finns inte så många harpolekare i Sörmland ännu. Spel-Arvid är dock en av dem. Han har ett fint instrument, byggt av Sjösa-Kalle i Södertälje. Såväl

insteg på senare tid, och musikintresset sprider sig på detta sätt även till de unga musikutövarnas föräldrar. Den nu pensionerade riksspelmannen ser därför mycket ljus på framtiden.

SJUNGER ÄVEN SKÄNK- OCH STEKLÄTAR

Spel-Arvid har många hundra låtar i sin skalle. Men han nöjer sig inte med enbart musiken. Han kan också många texter och han är en god sångare.

Han kan t. ex. berätta om hur det gick till när han som tioåring hörde sin mormor sjunga en brudmarsch från Läst- ringe. Hon ansåg den vara mycket omoralisk (i själva verket var det tvärtom!) och drog därför förklädet över ansiktet ibland under framförandet av sången. Spel-Arvid har självfallet tecknat upp melodin och så här låter orden:

Se hur bruden kommer dragandes,
jag tror väl hon är havandes.